

INHOUDSOPGAVE

Gehanteerde afkortingen en verwijzingen	XVII
Inleiding Onderwerp en opzet van dit onderzoek	1
0.1 De aanleiding voor dit onderzoek	1
0.2 De onderzoeksvraag in het kort	2
0.3 Afbakening van de onderzoeksvraag	2
0.4 Onderzoeksmethode en onderzoeksplan	7
0.5 Gevalstypen	10
0.6 “Disclaimers”	14
0.7 Datum sluiting onderzoek	14
Hoofdstuk 1 De reden en maatstaf voor toerekening van kennis	15
1.1 Inleiding	15
1.2 Terminologie	15
1.2.1 Kennis: feitelijke kennis en deskundigheid; toegerekende kennis	15
1.2.2 Externe kennis en interne kennis; vennootschap; vereenzelviging	17
1.2.3 Toerekening (van kennis)	19
1.2.4 Buitencontractuele aansprakelijkheid; zuivere onrechtmatige daad	21
1.2.5 Aanduiding van de verschillende betrokkenen	22
1.2.6 Informatieuitwisselplicht: informatievergaarplicht en informatiedoorgeefplicht	22
1.2.7 Toerekeningsdrempel	24
1.3 Methodiek: toerekening van kennis wegens de schending van een informatieuitwisselplicht	24
1.3.1 De maatstaf voor toerekening van kennis vloeit voort uit het toepasselijke leerstuk	24
1.3.2 Bij de beoordeling van de onrechtmatigheid volgt de maatstaf uit art. 6:162 BW	26

1.3.3	Toerekening van kennis en toerekenbaarheid ex art. 6:162 lid 3 BW; twee vragen	30
1.3.4	Bij de beoordeling van eigen schuld volgt de maatstaf uit art. 6:101 BW	33
1.3.5	Het onderscheid tussen eigen schuld en eigen verantwoordelijkheid	35
1.4	De zelfstandige betekenis van het leerstuk	37
1.4.1	Informatieuitwisselplicht als grondslag van de vordering vormt geen volledig alternatief	37
1.4.2	Het bestaansrecht van het leerstuk toerekening van kennis	42
1.4.3	Relevantie in het licht van de beperkte omvang van de rechtspraak	43
Hoofdstuk 2 De rechtspraak		45
2.1	Inleiding	45
2.2	De stand van de rechtspraak en literatuur voorafgaand aan Ontvanger/Voorsluijs	46
2.3	Ontvanger/Voorsluijs	47
2.3.1	De feiten en de procedure in feitelijke instantie	47
2.3.2	Conclusie A-G Langemeijer	49
2.3.3	De Hoge Raad	50
2.4	Na Ontvanger/Voorsluijs	52
2.4.1	Reacties op het arrest van de Hoge Raad	52
2.4.2	Ontwikkelingen in de literatuur	53
2.4.3	Sindsdien gewezen uitspraken	54
2.5	Rode draden	60
Hoofdstuk 3 Alternatieven voor toerekening van externe kennis		65
3.1	Inleiding	65
3.2	Feiten en regels van algemene bekendheid	66
3.3	Wettelijke en rechterlijke bewijsvermoedens	68
3.4	Objectivering van het kennisvereiste	71
3.5	Generalisering van het kennisvereiste	73
3.6	Onderzoeksplichten	74
3.7	Vergelijking	77
Hoofdstuk 4 Schuldaansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad		79
4.1	Inleiding	79
4.2	Aansprakelijkheid vanwege eigen toerekenbare onrechtmatige daad	80

4.2.1	Uitgangspunt: alleen aansprakelijkheid voor eigen fouten	80
4.2.2	Onderscheid tussen onrechtmatigheid en toerekenbaarheid	82
4.2.3	De rol van het gerechtvaardigd vertrouwen bij onrechtmatige daad	85
4.2.4	Aansprakelijkheid voor doen en aansprakelijkheid voor nalaten; zuiver nalaten	88
4.3	Onrechtmatigheid voor eigen gedrag en het kennisvereiste	93
4.3.1	Kennis is niet altijd vereist voor de vaststelling van onrechtmatigheid	93
4.3.2	Hoofdreutel: een geobjectiveerd kennisvereiste	94
4.3.3	Uitzondering: het vereiste van subjectieve kennis (aansprakelijkheid voor zuiver nalaten)	95
4.4	Toerekenbaarheid ex art. 6:162 lid 3 BW	98
4.4.1	Toerekening op grond van schuld	98
4.4.2	Toerekening op grond van risico: wet (art. 6:165 BW)	101
4.4.3	Toerekening op grond van risico: verkeersopvattingen	102
4.5	Toerekeningsdrempels	104
4.5.1	Verzwaarde eisen voor toerekenbaarheid	104
4.5.2	De verschillende treden op de toerekeningsladder	106
4.6	Kennis en toerekenbaarheid: rechtsdwaling	110
4.6.1	Kwalificatie: een beroep op rechtsdwaling is een toerekeningsverweer	110
4.6.2	Een beroep op rechtsdwaling wordt in beginsel zelden gehonoreerd	110
4.6.3	Rechtsdwaling en (de toerekening van) kennis van juridisch adviseurs	115
4.6.4	Rechtsdwaling wanneer er een toerekeningsdrempel geldt	119
4.6.5	Stelplicht en bewijslastverdeling bij een beroep op rechtsdwaling	123
4.7	Kennis en toerekenbaarheid: feitelijke dwaling	124
Hoofdstuk 5 Risicoaansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad		127
5.1	Inleiding	127
5.2	Risicoaansprakelijkheid in het algemeen	129
5.3	Art. 6:164 BW: toerekeningsverbod ten aanzien van jeugdige kinderen	130
5.3.1	Ratio van art. 6:164 BW	130
5.3.2	Reikwijdte van het toerekeningsverbod	131

5.4	Art. 6:169 lid 1 BW: aansprakelijkheid voor jeugdige kinderen	132
5.4.1	Ratio van art. 6:169 lid 1 BW	132
5.4.2	Toepassingsbereik van art. 6:169 lid 1 BW	133
5.5	Art. 6:170 lid 2 BW: aansprakelijkheid voor ondergeschikten	135
5.5.1	Terminologie	135
5.5.2	Ratio van art. 6:170 BW	135
5.5.3	Toepassingsbereik van art. 6:170 (lid 2) BW	137
5.5.4	De eis van functioneel verband bij nalaten; de eis van functionele kennis	140
5.6	Art. 6:171 BW: aansprakelijkheid voor niet-ondergeschikten	141
5.6.1	Ratio van art. 6:171 BW	141
5.6.2	Toepassingsbereik van art. 6:171 BW	143
5.6.3	De eis van eenheid van onderneming bij nalaten; de eis van functionele kennis	147
5.7	Cumulatie: kunnen verschillende gedragingen samen één fout maken?	148
5.8	Toerekeningsdrempels bij risicoaansprakelijkheid	151
Hoofdstuk 6 Eigen schuld		153
6.1	Inleiding	153
6.2	Eigen schuld in het algemeen	154
6.2.1	De werking van het artikel; de vier stappen van art. 6:101 BW	154
6.2.2	Stap twee: de eis van de toerekenbare normschending	156
6.2.3	Stap twee: toerekenbaarheid van de normschending in geval van ontbreken van schuld	159
6.2.4	Verschillen tussen art. 6:162 BW en art. 6:101 BW	164
6.2.5	Toerekening van gedrag van anderen versus hoofdelijkheid	165
6.3	Wettelijke regels voor toerekening van gedrag van anderen als eigen schuld	167
6.3.1	Afgeleid slachtofferschap	167
6.3.2	Art. 6:101 lid 2 BW: zaken onder opzicht	168
6.4	Risicosfeer: reflexwerking van de risicoaansprakelijkheidsbepalingen	169
6.5	Risicosfeer: anderszins toerekening van gedrag van de derde aan de benadeelde	172
6.5.1	Uit de rechtspraak af te leiden rode draden	172
6.5.2	Het arrest van 13 januari 2006: (pre)contractuele context?	181
6.6	Toerekeningsdrempels bij eigen schuld	183

Hoofdstuk 7	Toerekening van kennis in andere vermogensrechtelijke context	187
7.1	Inleiding	187
7.2	Toerekening van externe kennis in (pre)contractuele verhoudingen	189
7.2.1	Het gerechtvaardigd vertrouwen als maatstaf	189
7.2.2	Andere visies op de toepasselijke maatstaf	193
7.2.3	Het prevaleren van spreekplichten	196
7.2.4	Toerekening van kennis als een toerekeningsdrempel geldt	198
7.3	Toerekening van kennis bij volmacht	200
7.3.1	Art. 3:66 lid 2 BW: de leer van het grootste aandeel	200
7.3.2	Ziet art. 3:66 lid 2 BW ook op deskundigheid?	204
7.3.3	Analoge toepassing van de bepaling bij andere vormen van vertegenwoordiging	205
7.3.4	Vertegenwoordiging en een subjectief kennisvereiste	207
7.3.5	Beperking tot functionele kennis?	209
7.3.6	Verruiming tot gevallen van schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid	210
7.4	Toerekening van interne kennis	211
7.4.1	Kleuterschool Babbel-norm als maatstaf voor toerekening van interne kennis	211
7.4.2	Afbakening tussen interne en externe kennis: wie is functionaris?	216
7.4.3	Nadere afbakening: de toe te rekenen kennis	221
7.4.4	Toerekening van interne kennis in geval van een toerekeningsdrempel	223
7.4.5	Toerekening van interne kennis in geval van een subjectief kennisvereiste	224
7.5	Toepasselijke maatstaf bij samenloop	225
7.6	Rode draden	228
Hoofdstuk 8	Barrières voor toerekening van kennis (geheimhouding)	231
8.1	Inleiding	231
8.1.1	Toerekening van kennis veronderstelt dat de kennis uitgewisseld kon worden	231
8.1.2	Barrières hebben betrekking op feitelijke kennis, niet op deskundigheid	232
8.2	Wettelijke geheimhoudingsplichten	233
8.2.1	Functionele geheimhouders	233

8.2.2	De geheimhoudingsplicht heeft alleen externe werking	234
8.2.3	Uitzonderingen op de wettelijke geheimhoudingsplicht	236
8.3	Andersoortige wettelijke belemmeringen voor het delen van kennis	238
8.4	Contractuele geheimhoudingsplichten	238
8.5	Morele geheimhoudingsplichten	240
Hoofdstuk 9 In de literatuur voorgestelde maatstaven voor toerekening van externe kennis		
		243
9.1	Inleiding	243
9.2	Overeenkomstige toepassing van de Kleuterschool Babbel-maatstaf	244
9.3	Redelijkheid en billijkheid als norm	247
9.4	Gerechvaardigd vertrouwen als norm	249
9.5	Analoge toepassing van de risicoaansprakelijkheidsbepalingen	251
9.6	Aansprakelijkheid wegens schending van informatie- en organisatieplichten als alternatief	254
9.7	Van betekenis zijnde gezichtspunten	255
Hoofdstuk 10 Maatstaf voor toerekening van kennis bij de beoordeling van de onrechtmatigheid		
		261
10.1	Inleiding: de rechtvaardiging en maatstaf voor toerekening van kennis	261
10.1.1	De maatstaf voor toerekening van kennis bij onrechtmatige daad volgt uit het leerstuk	261
10.1.2	Methodiek: toerekening van kennis wegens schending van een informatieuitwisselplicht	262
10.1.3	De betekenis van het toerekenbaarheidsvereiste uit art. 6:162 lid 3 BW	263
10.2	Informatieuitwisselplichten	264
10.2.1	Ruime uitleg van het begrip informatieuitwisselplicht	264
10.2.2	Functionele kennis	265
10.3	Bronnen en beschermingsbereik van informatieuitwisselplichten	266
10.3.1	Bronnen: geschreven en ongeschreven normen	266
10.3.2	Beschermingsbereik: het relativiteitsvereiste	269
10.4	De kaders voor de vaststelling van informatieuitwisselplichten	271

10.4.1	Harde buitengrens: geen informatieuitwisselplicht als informatie-uitwisseling niet mag	271
10.4.2	Harde buitengrens: toegerekende kennis is geen subjectieve kennis	271
10.4.3	Toegangseisen: “aanleiding” en “mogelijkheid” als randvoorwaarden	273
10.4.4	Is schending van een informatieuitwisselplicht steeds een zuiver nalaten?	274
10.4.5	Een zekere terughoudendheid bij het aannemen van informatieuitwisselplichten	277
10.5	Beoordeling van de informatievergaarplicht van de dader	280
10.5.1	Gezichtspunten voor het formuleren en beoordelen van een informatievergaarplicht	280
10.6	Beoordeling van de informatiedoorgeefplicht van de derde	287
10.6.1	Gezichtspunten voor het formuleren en beoordelen van een informatiedoorgeefplicht	287
10.7	Wanneer valt de schending van de informatiedoorgeefplicht in de risicosfeer van de dader	290
10.8	De (on)mogelijkheid van cumulatie	296
10.8.1	Informatie die de dader bij verschillende derden had moeten vergaren kan worden opgeteld	296
10.8.2	Informatie die verschillende derden hadden moeten doorgeven kan worden opgeteld, mits	297
10.8.3	Cumulatie van informatievergaarplicht en informatiedoorgeefplicht	298
10.8.4	Verschillende bijna-schendingen maken nog geen hele schending	298
10.8.5	Toepassing van informatieuitwisselplichten om een fout van de derde vast te stellen	299
10.9	Uitzondering voor kennelijk onaanvaardbare uitkomsten	299

Hoofdstuk 11	Toerekenbaarheid van de schending van de informatieuitwisselplicht	301
11.1	Inleiding: het vereiste van de toerekenbare schending	301
11.2	De reden voor en relevantie van het stellen van de eis van toerekenbaarheid	302
11.2.1	De reden voor het hanteren van het vereiste	302
11.2.2	Gevolg voor de verdere beoordeling van het eisen van toerekenbaarheid aan de schending	303
11.3	De maatstaf volgt uit art. 6:162 lid 3 BW	304
11.4	Toerekeningsdrempels	305

11.4.1	Toerekeningsdrempels en de twee vragen van toerekenbaarheid	305
11.4.2	Bij opzet of een subjectief roekeloosheidsvereiste is geen ruimte voor toerekening van kennis	305
11.4.3	Geldt een toerekeningsdrempel, dan loopt de route van de informatiedoorgeefplicht dood	306
11.4.4	De toerekeningsdrempels gelden ook ten aanzien van de informatieuitwisselplichten	307
11.4.5	Voorts, het risicosfeer-vereiste bij toerekeningsdrempels	309
11.5	De beoordeling van de toerekenbaarheid van de schending van de informatievergaarplicht	310
11.5.1	Inleiding	310
11.5.2	De dader had schuld aan de schending van de informatievergaarplicht	310
11.5.3	De dader had geen schuld aan de schending van de informatievergaarplicht	312
11.5.4	Er geldt een toerekeningsdrempel voor vestiging van aansprakelijkheid	314
11.6	De beoordeling van de toerekenbaarheid van de schending van de informatiedoorgeefplicht	316
11.6.1	Inleiding	316
11.6.2	De derde had schuld aan de schending van de informatiedoorgeefplicht	316
11.6.3	De derde had geen schuld aan de schending van de informatiedoorgeefplicht	316
11.6.4	Toerekeningsdrempels maken de schending van de informatiedoorgeefplicht irrelevant	318
11.7	Uitzondering voor kennelijk onaanvaardbare uitkomsten	319
Hoofdstuk 12 Maatstaf voor toerkeening van kennis bij eigen schuld		321
12.1	Inleiding: de rechtvaardiging en maatstaf voor toerekening van kennis	321
12.1.1	De rol van kennis bij eigen schuld	321
12.1.2	De maatstaf voor toerekening van kennis bij eigen schuld volgt uit het eigen schuld-leerstuk	322
12.1.3	Methodiek: toerekening van kennis wegens schending van een informatieuitwisselplicht	322
12.1.4	Begrippen: benadeelde, informatieuitwisselplicht, functionele kennis	323

12.2	Bronnen en beschermingsbereik van informatieuitwisselplichten	324
12.2.1	Bronnen: (met name) het ongeschreven recht	324
12.2.2	Beschermingsbereik: het relativiteitsvereiste	325
12.3	De kaders voor het vaststellen van informatieuitwisselplichten in de context van eigen schuld	326
12.3.1	Harde buitengrens: geen toerekening van kennis als informatie-uitwisseling niet mag	326
12.3.2	Een harde buitengrens in de vorm van de eis van subjectieve kennis ?	327
12.3.3	Behelst de schending van een informatieuitwisselplicht bij eigen schuld een zuiver nalaten?	327
12.3.4	Toegangseisen: “aanleiding” en “mogelijkheid” als randvoorwaarden	330
12.3.5	In hoeverre moet terughoudendheid worden betracht?	331
12.4	Beoordeling van de informatieuitwisselplicht	333
12.4.1	Gezichtspunten bij het formuleren en beoordelen van een informatievergaarplicht	333
12.4.2	Gezichtspunten bij het formuleren en beoordelen van een informatiedoorgeefplicht	337
12.5	Wanneer valt de schending van de informatiedoorgeefplicht in de risicosfeer van de derde	339
12.5.1	Inleiding	339
12.5.2	Wettelijke regels voor toerekening van gedrag	340
12.5.3	Reflexwerking van de risicoaansprakelijkheidsbepalingen	342
12.5.4	Andere redenen waarom de schending in de risicosfeer van de benadeelde valt	345
12.6	De (on)mogelijkheid van cumulatie	349
12.7	Het vereiste van toerekenbaarheid aan de schending van de informatieuitwisselplicht	351
12.7.1	De reden voor en relevantie van het stellen van de eis van toerekenbaarheid	351
12.7.2	Maatstaf voor toerekenbaarheid	352
12.7.3	De toerekenbaarheid van de schending van de informatievergaarplicht door de benadeelde	352
12.7.4	De toerekenbaarheid van de schending van de informatiedoorgeefplicht door de derde	355
12.7.5	Toerekeningsdrempels	358
12.8	Uitzondering voor kennelijk onaanvaardbare uitkomsten	358

Hoofdstuk 13 Toepassing in de praktijk	361
13.1 Inleiding	361
13.2 Procesrechtelijke uitwerking	361
13.2.1 Hoofdregeel van stelplicht en bewijslastverdeling	361
13.2.2 Benadeelde moet aantonen dat toerekening van andermans kennis aan de dader geboden is	363
13.2.3 Dader moet aantonen dat toerekening van andermans kennis aan de benadeelde geboden is	365
13.2.4 Informatie- en bewijsvergaring	366
13.3 Toepassing van de maatstaf op de gevalstypen	368
13.4 Toepassing van de maatstaf op eerder gewezen uitspraken	373
Hoofdstuk 14 Slotbeschouwing	381
Samenvatting	383
Summary	399
Lijst van verkort aangehaalde literatuur	403
Register van aangehaalde rechtspraak	415
Curriculum vitae	443